

Svět literatury a knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh

jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

ni. *Odpusť, kdo hvězdám nevěříš.*

, usedají do stínu platanů a jejich urputné vzezření se stává věrným. Oh, moje Manon!

atiti! *Byl pozdní večer – první máj, večerní máj, byl lásky čas.*

m světě.

Být básníkem, to není jenom tak.

heit ist die Rede.

na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.

Pravidelně se v jarním vydání našeho knihovnicko-literárního čtvrtletníku lehce ohlížíme za uplynulým rokem, představujeme novinky, úspěchy i neúspěchy – a nejenak tomu je i nyní. Základní statistické výstupy si můžete prohlédnout v infografice na straně 6 a 7. Je z nich patrné, že si knihovna rozhodně nevedla špatně a v roce 2025 se těšila stabilnímu zájmu ze strany veřejnosti. A rozhodně nechceme usnout na vavřínech – už v prvním čtvrtletí se podařilo otevřít moderní prostor ve 4. patře s názvem Kreativní knihovna, který slouží všem, kteří rádi tvoří a vzdělávají se. Proběhl veleúspěšný Ples v knihovně, slavnostně jsme převzali Knihovničku Václava Havla, zahájili jsme nový projekt zaměřený na vzdělávání učňovské mládeže

a pedagogů v oblasti čtenářské a mediální gramotnosti...

Co ale považujeme za velmi důležité, je start nového komunikačního tématu knihoven s názvem Tvůj příběh čeká – čtenářství mladých, ke kterému liberecká knihovna svými aktivitami přispěje. Komunikační témata knihoven vznikají jako součást dlouhodobého strategického směřování českého knihovnictví a jsou připravována v pravidelných 2–3letých cyklech. Jejich cílem není jednorázová kampaň, ale vytvoření společného rámce, který knihovnám umožňuje rozvíjet důležitá celospolečenská témata systematicky a dlouhodobě. Teenageři a mladí dospělí jsou skupinou, na které stojí naše budoucnost, a která je zároveň ze strany knihoven oslovitelná velmi těžko – vzhledem k období, které prožívají, jejich zájmům, způsobům komunikace a konkurenčním nabídkám v podobě virtuálního světa, které mají k dispozici... Ale není to nemožné, jak jsme se u nás v Liberci přesvědčili v předchozích letech, kdy jsme společně tvořili murál na téma Kafka, věnovali se tématu cosplay nebo jednu celou sobotu hráli Dungeons & Dragons. Na tuhle „komunikační dvouletku“ se skutečně těším. Bude neotřelá, dobrodružná, nepředvídatelná, ale také velmi inspirativní a plná podnětů a nových zkušeností. Budte u toho s námi!

Dana Petrádová

ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT literatury a knihoven 2

Z knihovny 2

Krátce z knihovny 4

Oblédnutí za rokem 2025 6

Spolupráce s Knihovnou Václava Havla:

Knihovnička i Havel90 8

Naplnňování dlouhodobého záměru

Libereckého kraje 2024–2028 9

Knihovna pro handicapované –

nový web pro Znakoknihy a Rajčatáci

a Banáni pro neslyšící 10

Akce knihovny 11

25 let Stavby smíření 11

Fotoreportáž z 13. Plesu v knihovně 12

Z regionu 14

Knihovníci Libereckého kraje roku 2025:

poděkování těm, kteří tvoří srdce

knihoven 14

Jak se neztratit v knihovnictví:

Minimum obecního knihovníka

v Libereckém kraji 17

Tvůj příběh čeká: Dvouletá výzva knihoven

zaměřená na čtenářství mladých 18

SVĚT souvislostí 21

Liberecko v české krásné literatuře XXII.

Anežka Čermáková–Sluková 21

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 26

Mrtvá a živá voda v Lužické Nise.

Rozhovor s Kamilem Farským 26

SVĚTonázory 31

Ty artefakty zmizely jako naše mládí 31

Jan Vochoč – Poutník životem malíře 32

Padlá bílá pera a Zrnko pravdy 34

Pandemie podle Milana Exnera 36

Tuláci v nočním dešti 37

Z deníku nadšeného automobilisty 37

Jablonečtí SVĚTáci 39

Martin Jan Vochoč – muž, který se

odmítl přizpůsobit 39

SVĚT krásné literatury 41

Josef Straka: Cesta někde podél 41

SVĚTlonoši 42

Karolína Sedláčková 44

Václav FencLosenický 45

tvary SVĚTla 46

1 + 1 = SALANSKY 46

Redakční rada:

Marek Sekyra, Dana Petryšesová, Marcela Freimuthová, Kateřina Šidlořová (KVK)

Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štastná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Krátce z knihovny

Nový vzhled katalogu – přehlednější a sjednocený s webem

Začátkem února jsme našim uživatelům nabídli novou vizuální podobu našeho katalogu. Graficky jsme jej sjednotili s webovými stránkami, aby bylo prostředí přehlednější, modernější a lépe odpovídalo našemu online stylu. Změny se týkají pouze vzhledu – barevnosti, grafických prvků a celkového rozvržení. Součástí úpravy je také přesun menu z pravé strany na levou, což odpovídá běžnému webovému standardu a usnadňuje orientaci. Funkčnost katalogu i vyhledávání zůstává beze změn, takže jej můžete používat stejně jako dosud. Věříme, že se vám nový vzhled bude líbit a zpříjemní vám práci s katalogem.

Kreativní knihovna

Ve 4. patře liberecké knihovny vznikl prostor, který v regionu dosud nemá obdoby. Na místě bývalé Hudební knihovny se postupně rozvíjí moderní Kreativní knihovna – otevřené centrum digitálních technologií, tvoření, hudby i odpočinku.

V uplynulém roce zde odstartovala výrazná proměna. Původní hudební oddělení se postupně transformovalo

v Kreativní knihovnu – současné prostředí reagující na potřeby dnešních návštěvníků i aktuální trendy ve světě knihoven. Velký zájem veřejnosti tento krok jen potvrzuje. Od února 2025, kdy byl zahájen zkušební provoz, sem míří stále více lidí, kteří objevují nové možnosti, jak trávit volný čas v knihovně.

Kreativní knihovna nabízí širokou paletu aktivit: od hudby a umění přes moderní technologie a rukodělné činnosti až po zónu určenou mladým návštěvníkům. Důležitou roli v této proměně hraje také technické vybavení. V létě 2024 začala rozsáhlá transformace, která zahrnovala nejen vznik nového týmu, ale také kompletní redesign interiéru i služeb. Již nyní fungují aktivity, které se setkávají s velkým ohlasem – od

virtuální reality a robotiky až po půjčování hudebních nástrojů či společenských her.

Součástí změny je také nový interiér. Na jeho podobě knihovna spolupracovala s týmem Cozy Studia Liberec, kte-

rý navrhl moderní, funkční a estetické řešení odpovídající veřejnému prostoru 21. století. Mezi zajímavé prvky patří například akustické křeslo – designově výrazný prvek známý ze zahraničních knihoven. Nabízí návštěvníkům

tiché místo pro poslech hudby nebo práci na notebooku, aniž by rušili své okolí. V prostoru nechybí ani prvky určené k odpočinku mladých: pohodlný

sedací nábytek, relaxační koutky, svítidla, tabule či herní prvky, které společně vytvářejí přátelskou a neformální atmosféru.

Zajímavou možností je také vyzkoušet si přímo na místě hudební nástroje – digitální bicí soupravu, klavír, elektrickou i basovou kytaru. Milovníci hudby mohou navíc využít službu půjčování nástrojů domů. Vedle menších instrumentů, jako jsou kalimba, ukulele, cajon nebo tongue drum, jsou nově k dispozici také akustické kytary, digitální klávesy, housle či syntezátor. To nabízí skvělou příležitost pro nezávazné hudební experimentování.

Teenageři se mohou těšit na vlastní neformální zónu. Mohou zde posedět, číst mangy a komiksy, debatovat, zahrát si deskové nebo fantasy hry, pří-

padně si jen odpočinout mezi školou a dalšími aktivitami. Součástí nabídky jsou také technologické zážitky – například virtuální realita prostřednictvím 3D brýlí, robotické hračky nebo nekomerční 3D tisk.

Kreativní knihovna tak přináší Liberci nový typ veřejného prostoru: moderní, živé a multifunkční prostředí otevřené všem generacím. Představuje ideální „třetí místo“ – tedy prostor, který slouží jako kotva komunitního života. Jak říká americký sociolog Ray Oldenburg: domů chodíme spát, do školy a kanceláře pracovat a do knihovny chodíme žít – odpočívat na veřejnosti, setkávat se s přáteli a navazovat nové kontakty. Právě díky tomu se knihovna stává místem, kde mohou vznikat vztahy a posilovat se místní komunity.

Marcela Freimuthová

OHLÉDNUTÍ ZA ROKEM 2025

Registrovaní čtenáři

r. 2025	18 071
r. 2024	17 577
r. 2023	16 790

Děti do 15 let

r. 2025	4 329
r. 2024	4 167
r. 2023	3 854

Fyzicky navštívilo knihovnu

r. 2025	323 661
r. 2024	314 069
r. 2023	292 825

Virtuálně navštívilo knihovnu

r. 2025	888 116
r. 2024	813 188
r. 2023	540 322

Počet kulturních a vzdělávacích akcí

r. 2025	1 390
r. 2024	1 593
r. 2023	1622

5 nejnavštěvenějších akcí:

- Čas je mozek – 480 návštěvníků
- Den lidských práv – 360 návštěvníků
- Ples v knihovně – 350 návštěvníků
- Rybova vánoční mše – 300 návštěvníků
- Těla akusticky – 250 návštěvníků

Nejnavštěvenější měsíc:

říjen – 31 052 návštěvníků

1 785 100

digitalizovaných stran
máme v Liberecké
digitální knihovně

59
hodin týdně

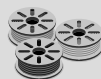
jsme pro Vás měli
otevřeno

Počet návštěvníků za měsíc

r. 2025		26 972
r. 2024		26 172
r. 2023		24 402

Ultranové služby

3Dtisk
pro veřejnost

1 467 762

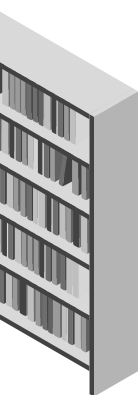
dokumentů
(knihy, časopisy,
hudebniny, mapy,
CD, DVD ad.) máme
v knihovním fondu

z toho **22 623**
nově nakoupených

Krajská vědecká knihovna v Liberci

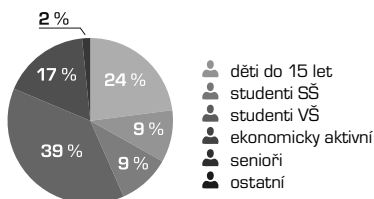
půjčování
hudebních
nástrojů
domů

**Skokan
roku**

Výdejní box
z 0 na 947
za rok 2025

Nejsilnější kategorií jsou ekonomicky aktivní lidé, dále pak děti do 15 let, senioři a ve stejných počtech studenti SŠ a VŠ.

556 915
dokumentů si čtenáři
vypůjčili v roce 2025

Nejčtenější knihy roku 2025

TICHÉ ROKY

Alena Mornštajnová
[130x vypůjčeno]
beletrie pro dospělé

OBJEKTIVNÍ NÁLEZ

Tomáš Šebek
[73x vypůjčeno]
odborná publikace

DENÍK MALÉHO POSEROUTKY

[různé díly]
Jeff Kinney
[792x vypůjčeno]
beletrie pro děti

ČAS VOS

Alena Mornštajnová
[123x vypůjčeno]
e-kniha pro dospělé

BLÍZCÍ

Veronika González
[45x vypůjčeno]
audio kniha online

BABIČKA DRŠŇAČKA

David Walliams
[22x vypůjčeno]
audio kniha

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

Spolupráce s Knihovnou Václava Havla: Knihovnička i Havel90

V loňském roce navázala Krajská vědecká knihovna spolupráci s Knihovnou Václava Havla. Během pár dní jsme dokázali v součinnosti s Palácem Liebieg a KVH připravit dvoudenní program pro školy i veřejnost.

Letos ve spolupráci pokračujeme – v lednu jsme jako první veřejná knihovna v republice obdrželi darem tzv. Knihovničku Václava Havla – ucelená kolekce děl českého dramatika a bývalého prezidenta republiky a knih o něm je nyní plně k dispozici čtenářům ve Všeobecné knihovně. „Posláním Knihovniček VH je podporovat a rozvíjet čtenářskou gramotnost a také občanskou gramotnost a odpovědnost a šířit odkaz Václava Havla nejen jako politika, ale také jako literáta

a myslitele,“ doplnil při lednovém předání Pavel Hájek z Knihovny VH.

Ve dnech 14. a 15. dubna letošního roku se pak návštěvníci knihovny opět můžou těšit na dvoudenní program, který nabídne autorské čtení Jáchyma Topola, studentské divadlo pod záštitou Paměti národa, ale také němý archivní snímek Havel na houbách v doprovodu liberecké kapely NekrmíT. Druhý den nabídneme besedu ředitele Knihovny Václava Havla Tomáše Sedláčka, Tomkiho Němce a dalších osobností nejen o Havlovu odkazu.

Helena Syrovátková

Naplňování dlouhodobého záměru Libereckého kraje 2024–2028

Cílem projektu je realizace vzdělávacích aktivit v oblasti čtenářské gramotnosti. Vzdělávací aktivity jsou rozděleny do dvou okruhů.

1. Metodické centrum pro pedagogické pracovníky středních škol

Cílem metodických setkání je zajištění odborného vzdělávání pro pedagogické pracovníky středních škol se zaměřením na rozvoj čtenářské gramotnosti u žáků středních škol.

Metodická setkání budou realizována interaktivní formou včetně aktivního zapojení účastníků do procesu vzdělávání. Jedná se například o zážitkovou pedagogiku, propojování formálního a neformálního vzdělávání, využití technologií ve výuce.

Proběhne celkem 10 setkání.

2. Workshop funkční gramotnosti pro žáky nematuritních oborů středního odborného vzdělávání

Cílem workshopů je podpořit rozvoj čtenářské gramotnosti u žáků nematuritních oborů středního odborného vzdělávání se zaměřením na kritické myšlení, rozeznávání dezinformací a fake news, interaktivní vyhledávání informací z různých periodik (publikace, knihy, noviny, časopisy, příp. dobové fotografie, audio záznamy) z hlediska zajištění dostupných informací. Workshopy budou probíhat mimo školní prostředí.

Proběhne 24 bloků.

Kateřina Vítková

Knihovna pro handicapované – nový web pro Znakoknihu a Rajčatáci a Banáni pro neslyšící

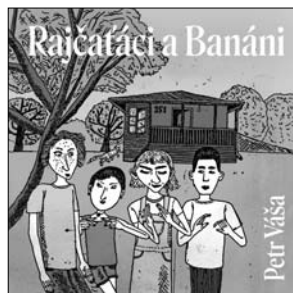
V uplynulém roce se nám podařilo navázat na úspěšné projekty pro handicapované děti. Pro neslyšící děti pravidelně vydáváme video-hybridní knihy, tzv. znakoknihy, které pomáhají se čtenářskými dovednostmi a českým znakovým jazykem. Nyní jsme se ale soustředili na podobu webu. „Když znakují naše knihy, řekli jsme si, že by měl českým znakovým jazykem mluvit i web samotný,“ vysvětluje koordinátorka projektu Helena Syrovátková.

Na platformě www.znakokniha.cz tedy nově najdete nový vizuál v knihovnických barvách a průvodkyni Lucii Kastnerovou, která web do znakového jazyka tlumočí. Za myšlenkou stáli dva muži, kteří jsou se znakoknihou spojeni od jejího počátku – Petr Hladík a kameraman a výtvarník Jan Myšák.

Pro neslyšící děti pak tým Radky Vojáčkové připravil knihu Petra Váši *Rajčatáci a Banáni*. Děti z libereckých základních a středních škol si vyzkoušeli práci rozhlasových herců a načetly knihu, která rozšířila nabídku v rámci projektu Děti čtou

nevidomým dětem. Není ale určena jen neslyšícím... Partu kamarádů čeká „souboj“ s bandou Banánů, kteří rapují, stříhají

videa a jsou vůbec děsně „cool“. Pomůžou ta správná slova, zvuky, gesta a pohyby tehle velký boj vyhrát? To můžete zjistit i vy. K samotné audioknize pak vznikla i haptická kniha v Braillově písmu, kterou jsme nově doplnili o hmatový obrázek.

Slavnostní křest za přítomnosti mladých herců i autorského týmu se uskutečnil ve středu 4. března 2026 v obřadní síni liberecké radnice.

Helena Syrovátková

Akce knihovny

---

25 let Stavby smíření

Už čtvrtstoletí tu s Liberečany je – skleněná Stavba smíření, tedy knihovna spolu se synagogou. Na podzim jsme v rámci výročí přivítali Kateřinu Tučko-

vou, zahrála kapela Těla a i lednový ples se nesl ve „firemních“ barvách. V únoru pak oslavy vyvrcholily besedou s polským autorem Mariuszem Szczygielcem o Čechách a Polácích.

Jaro pak ještě přinese poslední novinku – připravujeme obnovu informačních sloupů před knihovnou. Za účasti významných hostů bychom je rádi odkryli v květnu.

Helena Syrovátková

Fotoreportáž z 13. Plesu v knihovně

Věděli jste, že Krajská vědecká knihovna je jediná knihovna v Evropě, která pořádá ples ve svých vlastních prostorách? Trináctý Ples v knihovně se vydařil...

K tanci brála kapela SpazierGang. Table parta za námi jezdí až z Vysociny.

Moderátorka Eliška Jansová vynesla rudou róbu, ovšem během večera se na chvíli změnila na country girl a tanečníci si na parketu pod jejím vedením a za hlasitého doprovodu osvojili čtverylku.

Vyvracíme stereotypní zobrazení knihovnic zachumlaných do huňatého svetrů. Naše kolegyně mají rudou rtěnku a nebojí se ji použít.

Vrcholem večera se pak stala půvabná akrobatka Emma. Inu, pro další plesy jsme si nastavili látku docela vysoko.

Z regionu

Knihovníci Libereckého kraje roku 2025: poděkování těm, kteří tvoří srdce knihoven

Ocenění Knihovník/Knihovnice Libereckého kraje roku, předání ceny MARK, inspirativní program i setkání knihovníků z celého regionu – to vše přineslo tradiční Setkání knihovníků Libereckého kraje, které je každoročně příležitostí oslavit práci knihoven i lidí, kteří je tvoří.

Tradiční setkání knihovníků Libereckého kraje

Setkání knihovníků Libereckého kraje, pořádané Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci a Regionální organizací SKIP Libereckého kraje za podpory Libereckého kraje, proběhlo v úterý 25. listopadu 2025 ve Velkém sále liberecké knihovny. Během dopoledne se zde sešli knihovníci ze všech koutů kraje, aby sdíleli své

zkušenosti, získali inspiraci do další práce a zároveň společně ocenili osobnosti, které v uplynulých letech významně ovlivnily dění v regionálním knihovnictví.

Cena Knihovník/Knihovnice Libereckého kraje roku

Cena Knihovník/Knihovnice Libereckého kraje je udělována od roku 2012 Regionálním výběrem SKIP Liberecké-

ho kraje knihovnicům a knihovnicím, kteří v uplynulém období dosáhli mimořádných profesních výsledků, realizovali výraznou aktivitu či dlouhodobě přispívají k rozvoji knihovnictví a komunity v místě svého působení. Od roku 2017 je cena vyhlašována každé dva roky, a to ve dvou kategoriích – Knihovník/ Knihovnice roku a Celoživotní přínos knihovnictví v Libereckém kraji. Návrhy mohou podávat kolegové, starostové i široká veřejnost a ocenění je tradičně vyhlašováno právě na předvánočním setkání knihovníků.

Ocenění knihovníci roku 2025

V kategorii neprofesionálních knihoven získala titul Knihovnice Libereckého kraje roku 2025 paní **Dana Balochová** z Místní knihovny ve Vlastibořicích. Během tří let svého působení výrazně proměnila místní knihovnu v aktivní komunitní centrum. Zavedla moderní způsoby komunikace, vytváří čtenářské rubriky, pořádá vědomostní kvízy a stojí za oblíbeným programem „Hrátky s pamětí“ pro seniory, který se stal jedním z nejnavštěvovanějších programů v obci.

Ocenění v kategorii profesionálních knihoven letos připadlo paní **Kamile Rutterové** z Městské knihovny Doksy. Její kreativita, energie a organizační schopnosti přinesly knihovně pestrou paletu programů pro děti, seniory i rodiče. Patří mezi ně celoroční hry, mezigenerační projekty, inovace v dětském oddělení i příměstské tábory, které bývají dlouhodobě naplněné. Její práce významně zviditelňuje knihovnu a přináší do města kvalitní kulturní a vzdělávací nabídku.

Cenu za celoživotní přínos knihovnictví obdržela paní **Drahomíra Liptáková** z Městské knihovny Kamenický Šenov. Svůj profesní život zasvětila rozvoji knihovny i budování kulturního života města. Pod jejím vedením vznikla moderní instituce propojující tradiční knihovnické služby s inovacemi. Pečuje o unikátní fond sklářské literatury, podílí se na bohatém kulturním programu, podporuje komunitní projekty a výrazně posiluje společenskou roli knihovny.

Zvláštní ocenění za rozvoj Klubu dětských knihoven Libereckého kraje získala paní **Jana Baánová a Petra Luňáková** z Městské knihovny Semily. Jejich společná práce v uplynulých letech proměnila Klub dětských knihovniců v živou platformu sdílení, vzdělávání a spolupráce. Stojí za úspěšným projektem „Sdílej s námi Liberecký kraj“, rozvojem výtvarné soutěže i putovní výstavy a aktivním zapojením dětských knihovniců z celého regionu.

Cena MARK a krajský vítěz roku 2025

Součástí programu bylo také udělení krajské ceny MARK. Toto ocenění, udělované SKIP od roku 2010, podporuje mimořádné aktivity mladých knihovniců, pedagogů a studentů, kteří svými projekty významně přispívají k rozvoji oboru. Od roku 2023 probíhá hodnocení nejprve na krajské úrovni, přičemž krajští vítězové postupují do celostátního kola.

Krajským vítězem ceny MARK 2025 za Liberecký kraj se stal **Mgr. Jan Hnělička**, který byl zároveň nominován na celostátní ocenění. Jeho práce v oblasti popularizace regionální historie, zejména

foto: Ondřej Vraštil

témat druhé světové války a holokaustu, přináší do knihovny závažná a potřebná témata. Organizuje přednášky, výstavy i setkání s pamětníky a spolupracuje s odbornými institucemi i organizacemi. Díky jeho aktivitám se knihovna stává důležitým centrem vzdělávání, dialogu i uchovávání historické paměti regionu.

Program setkání: sdílení, inspirace i letní projekty

Po slavnostním vyhlášení ocenění následoval odborný program zaměřený na prázdninové aktivity knihoven a zahraniční inspiraci. Účastníci se seznámili s konkrétními projekty a dobrými praxemi z knihoven v celém kraji i v zahraničí – zazněly prezentace o letních příměstských

táborech v knihovnách, komunitních projektech, kreativních formách práce s dětmi a inspiracích z dánského kulturního centra DOKK1. Setkání tak nabídlo prostor pro sdílení nápadů, navazování profesních kontaktů i posilování komunitního ducha mezi knihovníky.

Knihovníci tvoří tvář knihoven – a zaslouží si poděkování

Setkání knihovníků Libereckého kraje 2025 znovu ukázalo, jak zásadní je práce knihovníků pro fungování knihoven i život v obcích a městech. Jsou to právě oni, kdo svou odborností, ochotou, kreativitou a nasazením vytvářejí prostředí, v němž mohou knihovny vzkvétat, vzdě-

foto: Ondřej Vraštil

lávat, podporovat komunitu a přinášet lidem kvalitní služby. Aby mohli svou práci vykonávat dobře, potřebují také podporu svých zřizovatelů – jen díky ní může knihovna skutečně růst, rozvíjet se a stát se významným centrem života obce.

Poděkování proto patří nejen oceněným knihovníkům, ale všem, kteří denně pracují v knihovnách Libereckého kraje a svým úsilím činí knihovny lepšími místy pro širokou veřejnost.

Michaela Staňková

Jak se neztratit v knihovnictví: Minimum obecního knihovníka v Libereckém kraji

---

E-learningový kurz **Minimum obecního knihovníka**, který vznikl ve Zlínském kraji, se postupně rozšiřuje i do dalších regionů České republiky. Od jara 2026 jej mohou využít také knihovníci z Libereckého kraje jako podporu pro svou každodenní praxi.

Od Zlína do celé republiky: knihovnické minimum online

Kurz Minimum obecního knihovníka vznikl ve Zlínském kraji jako praktická pomůcka především pro nové obecní a malé neprofesionální knihovníky. Díky své kvalitě a srozumitelnosti se postupně stal inspirací i pro další kraje, které jej dnes využívají formou zrcadlení původního obsahu. Kurz nabízí ucelený přehled základních oblastí knihovnické práce – od správy a zpracování fondu přes výpůjční služby, práci s uživateli až po legislativu, regionální funkce a komunitní roli knihovny. Je určen nejen začínajícím knihovníkům, ale i těm, kteří si chtějí své znalosti systematicky ujasnit nebo doplnit.

Minimum obecního knihovníka v Libereckém kraji

V Libereckém kraji probíhá kurz **Minimum obecního knihovníka** ve spolu-

práci Městské knihovny Semily a Krajské vědecké knihovny v Liberci, přičemž garantem obsahu zůstává Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně. Jarní běh kurzu začíná 13. dubna 2026 a probíhá plně online formou samostudia. Účastníci mají k dispozici deset tematických modulů, které mohou plnit vlastním tempem až do 30. června 2026.

Kurz je zdarma v rámci regionálních funkcí a jeho úspěšné absolvování je zakončeno osvědčením. Díky své flexibilitě, především praktickému zaměření a velmi srozumitelnému zpracování, představuje kurz také výraznou pomoc zejména pro obecní knihovníky, kteří v něm najdou oporu pro každodenní provoz i další rozvoj své knihovny.

Podrobné informace o kurzu *Minimum obecního knihovníka* včetně aktuálního jarního běhu jsou průběžně zveřejňovány na webu Krajské vědecké knihovny v Liberci: <https://www.kvkli.cz/mok>.

Michaela Staňková

Tvůj příběh čeká: Dvouletá výzva knihoven zaměřená na čtenářství mladých

Knihovny v celé České republice vstupují v letech 2026 a 2027 do nového komunikačního období s tématem **Tvůj příběh čeká – čtenářství mladých**. Zaměření na dospívající a mladé dospělé reaguje na dlouhodobě vnímanou mezeru v práci s touto cílovou skupinou – skupinou, která se z knihoven postupně vytrácí, přestože právě knihovny jí mohou nabídnout bezpečný prostor, inspiraci, podporu i možnost hledat vlastní hlas prostřednictvím příběhů, literatury a sdílení.

Společná témata, společná cesta

Komunikační témata knihoven vznikají jako součást dlouhodobého strategického směřování českého knihovnictví. Jsou připravována v pravidelných dvouletých cyklech a opírají se o Konceptci rozvoje knihoven v České republice. Jejich cílem není jednorázová kampaň, ale vytvoření společného rámce, který knihovnám umožňuje rozvíjet důležitá společenská témata systematicky a dlouhodobě.

Každý dvouletý cyklus má svou vnitřní logiku. První rok je věnován přípravě – vzdělávání knihovníků, sdílení dobré praxe, hledání vhodných forem práce a tvorbě metodických i vizuálních materiálů. Druhý rok pak přináší otevření tématu veřejnosti, intenzivnější komunikaci a realizaci konkrétních aktivit. Zapojení knihoven je dobrovolné a flexibilní: někdo využije hotové materiály, jiný připraví vlastní programy nebo naváže nová partnerství. Zkušenosti ukazují, že témata v knihovnách zůstávají i po skončení dvouletky a promítají se do jejich další práce.

Proč právě mladí dospělí

Zatímco u nejmenších dětí a mladších školáků mají knihovny dlouhodobě

silnou a systematickou nabídku, u dospívajících a mladých dospělých se tato kontinuita často přerušuje. Právě tato věková skupina knihovně uniká – nejen fyzicky, ale i tematicky. Teenageři a mladí dospělí přestávají knihovny vnímat jako místo, které by jim mohlo něco nabídnout, a jejich potřeby se přesouvají jinam.

Pokud se s nimi v tomto období mine, hrozí, že se do knihoven už nevrátí ani v dospělosti. Přitom jde o citlivou a formativní fázi života, kdy se utváří vztah ke čtení, k informacím, ke světu i k sobě samým. Knihovny mohou sehrát důležitou roli – jako bezpečný prostor, kde je možné otevírat osobní i společenská témata, hledat odpovědi, diskutovat a objevovat sílu příběhů. Právě proto se nové komunikační téma zaměřuje na mladé lidi ve věku, kdy se jejich „příběh“ teprve začíná psát.

Na čem budeme stavět

Hlavním cílem dvouletého tématu je posílit čtenářskou kulturu mladých a zároveň podpořit knihovny v tom, aby se pro tuto cílovou skupinu staly přirozeným a přívětivým místem. První rok bude věnován především přípravě – vzdělávání knihovníků, tvorbě metodických materiá-

Mladí herci jako interpreti literatury – večerní čtení v Krajské vědecké knihovně v Liberci

lů, mapování potřeb mladých lidí a hledání vhodných přístupů k práci s nimi.

Důležitou součástí bude také aktivní zapojení samotných mladých do podoby kampaně, vizuálů i obsahu. Knihovny se budou učit mladým lidem naslouchat, pracovat s jejich tématy a reflektovat nejen jejich potřeby, ale i přání. Postupně tak vznikne pevný základ, na kterém bude možné téma otevřít široké veřejnosti – autenticky, srozumitelně a s respektem k cílové skupině. Nositelem tématu je **Centrum dětského čtenářství Knihovny Jiřího Mahena v Brně**, které má s prací s mladými čtenáři dlouhodobé zkušenosti.

Co nás čeká v nejbližší době

Rok 2026 přinese řadu konkrétních výstupů a aktivit. Vzniknou metodické příručky zaměřené na práci s fondem

pro mladé i na samotnou práci s cílovou skupinou, proběhnou online i prezenční semináře a výjezdní setkání v regionech. Knihovníci se mohou těšit také na infografiky, podcasty, články a další podpůrné materiály, které jim pomohou téma uchopit v praxi.

Součástí dvouletky bude i tvorba vizuálů a komunikačních nástrojů, na nichž se budou podílet mladí lidé prostřednictvím dotazníků, kreativních výzev a fokusních skupin. Cílem je, aby téma nebylo „o mladých bez mladých“, ale aby skutečně odráželo jejich pohled na knihovny, čtení a vlastní svět. Do aktivit se budou moci zapojit knihovny všech typů a velikostí – podle svých možností a potřeb.

Inspirace z krajské knihovny

Jako inspirace mohou posloužit také aktivity, které pro náctileté dlouhodo-

Dospívající při tvorbě společného murálu v Liberci v rámci akce Mega manga

bě připravuje Krajská vědecká knihovna v Liberci. Programová nabídka se zaměřuje na neformální setkávání, sdílené zážitky i podporu čtenářství v jeho současných podobách. Mezi oblíbené akce patří například **Mega manga**, tematic-

ký **CosplayDay**, večerní čtení v knihovně nebo **vědomostní a tematické kvízy**. Tyto aktivity ukazují, že knihovna může být pro mladé lidi místem, kam se chodí nejen pro knihy, ale i za komunitou, zábavou a inspirací.

Tvůj příběh čeká – a my s ním

Čtenářství mladých dospělých je téma, které do knihoven bezesporu patří. Náciteltí nám možná dnes často unikají, ale nemusí to tak zůstat. Knihovny na ně mohou být připravené, mají jim co nabídnout a mohou jim otevřít prostor, kde se budou cítit vítáni a respektováni. Dvouletka **Tvůj příběh čeká** je pozvánkou nebát se, naslouchat a využít vše, co společné komunikační téma přinese – pro mladé lidi, pro knihovníky i pro budoucnost knihoven jako živých a potřebných institucí.

Michaela Staňková

LIBERECKO

v české krásné literatuře XXII.

Anežka Čermáková-Sluková

(* 12. 2. 1864 Dolení Paseky, † 7. 3. 1947 Praha)

„Byla jsem přes dvacet roků sekretářkou Karoliny Světlé a často jsem celé odstavce z jejích povídek právě psaných uměla zpaměti – tolikrát jsem jí je musela předčítati a při tom opravovat. Jak pracné je takové tvoření pomocí osoby jiné, nedovede si nikdo představit, kdo toho nezkusil.“

Dětství

Anežka Čermáková-Sluková, rodným příjmením Sluková, se narodila 12. 2. 1864 v Doleních Pasekách (dnes součást Světlé pod Ještědem) v čp. 33 (dnes 12). Byla předposledním z dvanácti dětí chalupníka a obchodníka se lnem Jana Sluky

z Doleních Pasek a Josefy (Sefky), rozené Mužákové, dcery sedláka a rychtáře ze Světlé Jana Mužáka. Seřčíným bratrem byl Petr Mužák, profesor kreslení a krasopisu na První české reálce v Praze. Jeho manželka Johana, působící pod spisovatelským pseudonymem Karolina Světlá, byla jednou z Anežčinych kmoter.

Rodný dům, v němž prožila Anežka celé dětství, nesl přízvisko U Barčinych a v letech 1868–1877 a 1882–1887 sem jezdila Karolina Světlá s manželem na prázdninové pobyty a tvořila zde některá ze svých děl.

„Nebylo nikde tak hezky jako „u Barčinych,“ každý to říkal, my děti at' provdané nebo svobodné s takovou láskou jsme k té chalupě lnuly s maminkou zároveň, že jsme ji pak oplakávaly jako nejdražšího nebožtíka, nemohouce se upravit do myšlenky, že již není „naše“.“

Když byly Anežce dva roky, zemřel jí otec a matka zůstala sama se sedmi nezaopatřenými dětmi na zadlužené chalupě.

Sefka Sluková, Anežčina matka

Finančně, hmotně i osobním přispěním jí pomáhali manželé Mužákovi, kteří téměř každé léto přijížděli do Pasek a pro děti Slukovy se stali téměř náhradními rodiči.

Sekretářkou Karoliny Světlé

Poté, co absolvovala obecnou školu, tj. v necelých 14 letech, ji odvezli Mužákovi do Prahy, aby jí poskytli vzdělání. Anežka navštěvovala Průmyslovou a obchodní dívčí školu Ženského výrobního spolku a poté učitelský ústav. Pedagogickou práci však nikdy nevykonávala. Protože projevila bystrost, dobrou paměť, organizační talent, a především nekonečnou trpělivost, vybrala si jí Světlá za svou sekretářku. Anežka se stala nepostradatelnou spolupracovnicí Světlé především poté, co u spisovatelky propukla vážná oční choroba, která jí znemožnila vlastnoručně psát. Anežka pomáhala

tetě nejen s korespondencí, ale především zapisovala texty děl, které jí Světlá diktovala. Takto vzniklo téměř dvacet ještědských povídek a mnoho dalších drobnějších prací. Světlá ji také pověřovala korekturami svých děl. V roce 1883 se Anežka zasnoubila s učitelem Otakarem Fendrychem, který později proslul jako geolog a paleontolog na Turnovsku a Českodubsku. Karolina Světlá nesla ztrátu své pomocnice s nelibostí. Stěžovala si Elišce Krásnohorské: *„Jen si považ, co se mi nestalo, ta ošklivá Anežka nechce již děle u nás zůstat, nýbrž přestěhuje se k Turnovu do Rakous k jistému panu Otakarů Fenrichovi, tamějšímu učiteli; Ke sňatku z nám neznámých příčin nedošlo. Anežka tak zůstala u Mužákových až do posledních dnů Světlé, celkem 22 let. Nebylo to pro ni vždy jednoduché, protože Karolina Světlá byla výbušná a trpěla výkyvy nálad. Obzvláště obtížná byla pro Anežku poslední léta, kdy těžce churavá spisovatelka upadla po smrti manžela a sestry do depresí. Anežka, která tetě vedla nejen literární agendu a domácnost, ale zároveň jí byla i trpělivou ošetřovatelkou, si musela vyslechnout nejedno příkré slovo.*

„V jaké náladě je tetička, to si jen nejbujnější fantazie může představití... já ji soužím tím, že se mně chce v noci spát, a ona běduje, že jsme ji ošídili, strýček ji ošídil, matka moje ji ošídila, když jí dala takovou holku, která by jen pořád spala. Že k ní 6-8krát za noc vstávám takřka již přes půl roku, to ne chce připustit, jaký prý mne to pojímá blud.“

V lepších okamžicích si ale Světlá Anežčiny pracovitosti a oddanosti vážila. Nazývala ji *„svým zrakem, svými rukama, ba i svými nobama“* a *„páskou, kteráž při mě stále churavosti se světem mne spojuje.“*

Manželství

Až po smrti Světlé (1899) dostala Anežka šanci žít vlastní život. 18. 2. 1901, ve věku 37 let, se provdala se Josefa Čermáka (1851–1942), o 14 let staršího předsedu správní rady cukrovaru v Plaňanech. Byl to člověk vzdělaný, vlastenecky založený a také literárně činný. Žili spolu v Praze v harmonickém svazku. Ona mu celý život říkala „Josífků“, on jí „můj drahý Anoušku“. Jejich šťastné, i když bezdětné manželství trvalo 41 let a ukončila je až Čermákova smrt v roce 1942.

Anežka s manželem

Strážkyně odkazu Karoliny Světlé

Anežka se stala dědičkou pozůstalosti Karoliny Světlé a autorských práv k jejím spisům. Zachování tetiččina odkazu se pro Anežku stalo primární náplní života. Zajistila souborné vydání jejích spisů a spravovala pečlivě více než 2 400 hmotných památek po Světlé, které postupně v letech 1919–1947 věnovala nově založenému muzeu v Českém Dubu, kde dodnes tvoří stěžejní část fondu. Světlá vedla Anežku i ke spolkové činnosti, ale ta veřejné aktivity po sňatku výrazně omezila a odmítala i členství v různých

výborech, protože trpěla nepřekonatelnou trémou při mluvených projevech. Finančně však podporovala dívčí gymnázium Minerva, podílela se na zřízení pomníku Světlé od Gustava Zouly a Josefa Fanty, který od roku 1910 stojí na Karlově náměstí.

Vydávání korespondence

Mezi nejvýznamnější počiny Čermákové-Slukové patří edice korespondence Světlé a dalších významných literátů. Časopisecky nechala otisknout korespondenci mezi Světlou a její sestrou Žofíí Podlipskou či dopisy Julia Zeyera Karolíně Světlé z let 1892–1898. Největší ohlas vyvolalo zveřejnění korespondence Světlé a Jana Nerudy. Motivem Čermákové-Slukové bylo zamezit šíření pomluv o jejich milostném poměru. Téměř bez povšimnutí naopak zůstalo otištění dopisů Petra Mužáka své choti. Dále zveřejnila úryvky korespondence Světlé a Elišky Krásnohorské a části deníků Světlé a Podlipské. Anežčina ediční činnost byla přijímána se smíšenými ohlasy. Bylo jí vytýkáno, že dopisy uveřejňovala nekompletní a vynechávala části, které jí přišly nepodstatné, nevhodné, nebo ty, které by mohly pisateli v očích veřejnosti ublížit.

Vlastní literární tvorba

Ještě za života Karoliny Světlé začala Anežka Čermáková-Sluková tvořit své první literární pokusy. Spolu s Eliškou Krásnohorskou vydaly několik sbírek pohádek, např. *Z pohádky do pohádky* (1892), *Povídej, povídej!* (1893), *Pohádky zimního večera* (1901) aj. Tyto knihy byly velmi oblíbené a dočkaly se mnoha vydání.

Rodný dům Anežky Čermákové-Slukové

Samostatnou Anežčinou prací byla kniha pohádek *Sluncový kůň* (1917).

Anežka Sluková v roce 1890

Těžiště literární tvorby Anežky Slukové-Čermákové spočívá v kratších prózách, povídkách a črtách, ve kterých tematicky čerpala převážně z Podještědí nebo ze

života Karoliny Světlé. Napsala jich více než stovku a uveřejňovala je v nejrůznějších periodikách. Z některých z nich pak sestavila knihu *Vzpomínky na Karolinu Světlou* (1909), kterou doplnila ukázkami z korespondence. Ani tato kniha nešla u kritiky milost: „*Někdejší schovanka Karoliny Světlé podává v této knize něco vzpomínek na proslavenou romancierku českou, vzpomínek málo významných a beletristicky retušovaných, takže ztrácí i trochu toho dokumentárního zájmu, který by snad měly, kdyby byly podány prostě a strážlivě. . . Každý fakt se tedy upraví, namočí se do fádňního syropu a zusuše tak, že ztratí všechny ráz a všechnu zajímavost,*“ nepochal se slyšet F. X. Šalda

Nejúspěšnějším dílem Čermákové-Slukové bylo *Malé nebičko* z r. 1936, které se skládá z kratších příběhů, které vycházely v letech 1898–1912 časopisecky. Podtitul *Po stopách Karoliny Světlé* je poněkud zavádějící, neboť ústřední postavou vyprávění není slavná spisovatelka, ale Anežčina matka Sefka Sluková. Název *Malé nebičko*

odkazuje na světličku ve stavení U Bohušů v Hořeních Pasekách (dnes čp. 48), kde Sefka strávila poslední léta života. Zde také Anežka při prázdninových pobytech psala některé své práce. Dnes je pro nás toto dílo cenné především z hlediska folkloristického a genealogického.

Vztah k Podještědí, etnografie, folklor

Ačkoliv Anežka prožila většinu života v Praze, doma se cítila v Podještědí, kam se pravidelně vracela a snažila se pomáhat krajanům a rozšiřovat povědomí o Podještědí. Působila také v oblasti etnografie a folkloru. V návaznosti na Světlou zapisovala a publikovala podještědské nářečí. Pro svou laskavost a pomoc krajanům se těšila v Podještědí podobné oblibě jako kdysi Světlá a vysloužila si i stejné přízvisko „pražské tetička“.

Závěr života, smrt

V posledních deseti letech života se Anežka stáhla do ústraní. Podještědí naposledy navštívila v roce 1938, neboť po nacistickém záboru Sudet do rodného kraje nesměla. Její poslední léta byla poznamenána péčí o nemocného manžela, jeho smrtí v r. 1942, těžkými chorobami, ale také prodchnuty radostí z osvobození Československa a z obnovení expozic v muzeu v Českém Dubu. Do milovaného Podještědí však kvůli špatnému zdravotnímu stavu již nikdy nezavítala. 7. 3. 1947 ve věku 83 let v Praze zemřela. Pohřbena je ve středočeských Tuchoměřicích. U příležitosti 150. výročí jejího narození byla v průjezdu budovy Podještědského muzea odhalena pamětní deska od Zdeňka a Kryštofa Hoškových, která kromě Anežky připomíná i její tetu Karolinu Světlou.

Františka Dudková Párysová

Pamětní deska Čermákové-Slukové a Karoliny Světlé

Mrtvá a živá voda v Lužické Nise. Rozhovor s Kamilem Farským

„Kvalita vody je prostě základ. Můžeme mít krásně zprůchodněnou řeku, ale dokud se nevyřeší čistota vody, tak v ní ryby nebudou žít,“ říká vodohospodář Kamil Farský z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, regionálního pracoviště Liberecko, oddělení Správy CHKO Jizerské hory. Pan Farský je jedním z respondentů nového dokumentárního filmu Paměti národa *Mrtvá a živá: Příběh jizerskohorských vod*. V rozhovoru pro Světlik jsme se ale spíš než oblasti hor věnovali Lužické Nise, která pramení v podhůří – a kterou lze použít jako „případovou studii“ obecnějšího vztahu lidí k řekám a krajině.

V roce 2011 proběhl výzkum koncentrace jedovatých látek v českých řekách – a výsledky Lužické Nisy patřily k nehorším v republice. Jak je na tom Nisa dnes?

Lužická Nisa má smůlu, že protéká dvěma velkými městskými aglomeracemi, Jabloncem a Libercem. Má úseky, kde se každoročně objevují otravy ryb, má dokonce i úseky, kde žádné ryby dlouhodobě nejsou. Největší problémy bývají paradoxně kolem čistíren odpadních vod – když totiž přijde třeba velká přívalová srážka, zařízení se přehltí a všechno jde rovnou do řeky. Celkově otrav ubývá a čistota vody se mírně zlepšuje, ale pořád je Lužická Nisa zařazená ve čtvrtém stupni čistoty vody, přičemž první stupeň označuje vodu nejčistší a pátý nejznečištěnější.

Novinové články o otravách ryb často obsahují větu „viníka se nepodařilo zjistit“. Proč je to tak těžké?

Konkrétní havárie jsou obvykle způsobeny profesní nekázní v továrních provo-

zech – vzpomeňme na nechvalně známou kauzu na Bečvě –, ale otravy poměrně rychle odezní, napomáhá tomu zředovací efekt řeky. Potom jsou tu otravy, kdy se do vody vypláchne nějaká nádrž, uhynie deset dvacet ryb a nikdo si toho ani nevšimne. Pak ale nastává kumulativní efekt, kdy se jedovaté látky ukládají v zátokách v sedimentu na dně. Ryby v něm hrabou, když hledají potravu, a můžou se otrávit taky.

Rybáři prý nedoporučují ryby chybné v Nise vůbec jíst...

Souhlasím, taky bych to nedoporučoval.

Jaké druhy vlastně v Lužické Nise žijí?

V Lužické Nise se aspoň občas a v určitých úsecích vyskytují pstruh obecný, potoční, pstruh duhový, lipan podhorní, siven americký, okoun říční, štika obecná, ježdík obecný, hrouzek obecný, mřenka mramorovaná, úhoř říční, plotice obecná, lín obecný, kapr obecný, vranka obecná, střevle potoční. A taky třeba mihule

potoční, které patří mezi kruhousté rybovitě obratlovce. V případě kapra, lína, okouna, štiky, úhoře, plotice a lína se jedná spíš o druhotný výskyt – tyto druhy se do řeky dostávají v souvislosti s prováděnými výlovy rybníků v povodí.

Na Jablonecku je Lužická Nisa součástí pstruhového revíru s převažujícím výskytem pstruha obecného potočního. Vysazují ho tam sami rybáři. Doplňuje

Siven americký, foto: Wikimedia Commons

ho siven americký, který je ovšem stále ještě z hlediska ochrany přírody vnímaný jako nepůvodní druh. Ale je to krásná,

lososovitá ryba, žije i v přehradách Jizerských hor. Tam jako na jedné z mála lokalit v republice jsou siveni dokonce schopni sami se vytírat.

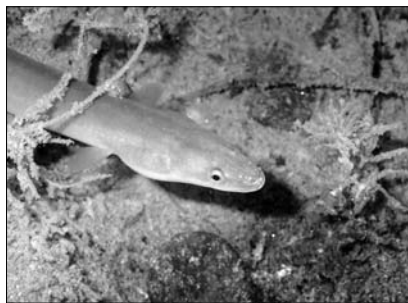
Nečekal bych, že přirozené rozmnožování ryb bude takové unikum.

Protože je siven u nás nepůvodní druh, ve většině českých vod nenachází správné podmínky ke tření. Rybáři to obvykle musejí dělat uměle. Ale v těch jizersko-horských přehradách, na Souši nebo na Černé Nise, se siveni zřejmě cítí podobně jako v amerických či kanadských jezerech. Na podzim tu sami vjíždějí do přítoků, kde si udělají hnízdečko v písku; nejdřív připluje jikrnačka, po ní mlíčák, který ty jikry oplodní. Ovšem v posledních letech kvůli klimatické změně už jizerské zimy nejsou tak drsné a v horských přehradách jsou schopny přežít

i jiné druhy ryb jako lín obecný, okoun říční a bohužel i invazivní střevlička východní.

Zmínil jste, že v Nise se někdy vyskytnou i úhoři. Miloslav Nevrlý psal v *Knize o Jizerských horách* o úhořích v liberecké přehradě, které rybáři nacházeli mrtvé ve vypustním mechanismu, když se tyto ryby marně pokoušely překonat hráz a dostat se do Sargasového moře... Jaké podmínky mají v Nise dnes?

Ano, do mimopstruhových revírů se dostávají taky jiné druhy ryb včetně úhoře říčního. Rybáři si ryby v revírech nazývají sami podle svých plánů. Ale úhoř potřebuje migrovat, takže nemá šanci se u nás rozmnožit. Snaží se doplout do moře, jenže cestou naráží na spoustu jezů vodních elektráren – ty sice představují ekologicky obnovitelný zdroj energie, ale úhoři končí v lopatkách těch vysokootáčkových turbín. Když je turbíny rovnou nerozsekají, tak mají úhoři z toho obrovského tlaku nevratné poškození těla a krátce nato stejně uhynou.

Úhoř říční, foto: Wikimedia Commons

Je zajímavé, že úhoř je schopný dostat se do Nisy taky při výloveh rybníků v povodí. Dokáže se i po suchu doplazít

z vypuštěného rybníka do potoka a pak je splavený vodou. Ale opačným směrem z moře nemá úhoř šanci se k nám dostat, právě kvůli spoustě migračních překážek – přehrad, které jsou na Nise na polské a německé straně, anebo jezů. Snažíme se jezy zprůchodňovat, i pro lososy a úhoře. Česko má dokonce i svoji strategii jménem *Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR*, kde jsou vyznačené mezinárodní migrační koridory. Jedním z nich je i Lužická Nisa.

Co všechno se tedy na pomoc rybám v Nise dá udělat?

Jedním z opatření jsou rybí přechody. Když se po pětisetletých povodních roku 2010 dávaly koryta řek zase dohromady, bylo snahou ochranářů přírody migračně je zprůchodňovat. Povedlo se to v případě hned první překážky u českých hranic, kde byl historický jez – místo něj se udělal migračně průchodný skluz z balvanů, tedy takzvaně přírodě blízký přechod. Další je u elektrárny v Andělské Hoře, ale ten úplně vzorový není; je to betonový žlab s přepážkami. Tyhle technické přechody se staví tam, kde není moc místa, hlavně ve městech, ale bývají problematictější, ucpávají se, zkrátka ne vždy fungují optimálně jako ty bezúdržbové přírodě blízké. Dobrý rybí přechod je ve Svárově ve Stráži nad Nisou, ale ten má zase smůlu, že se nachází hned pod libereckou čističkou. Když jsme tam dělali monitoring, našli jsme v něm jen pár zmutovaných mřenek.

Zmutovaných?

To je následek hormonů, které se vyplavují do řeky. Ryby pak doslova nevědí, čím jsou, mění se jim pohlaví. Rybáři brečí, že když chtějí uměle vytírat třeba

Lužická Nisa v Liberci (vlevo budova Správy CHKO Jizerské hory)

pstruhy, tak chytanou jenom samé samce. Jsme zpátky u té kvality vody – čistírny zachytí dusíkaté látky, méně už fosfor, ale hormony z léků nebo antikoncepce, to už nezvládnou. A na živočichy to pak působí stejně jako na člověka. Kvalita vody je prostě základ. Můžeme mít krásně zprůchodněnou řeku, ale dokud se nevyřeší čistota vody, tak v ní ryby nebudou žít.

Co se s těmi hormony dá dělat?

Technologie čištění odpadních vod se zlepšují, ale jsou drahé. Evropská unie na ně přispívá, ovšem je otázka, kdy se tyto technologie dostanou do poslední továrny na Nise.

Jak se na rybích populacích v Nise projevuje třeba obecný úbytek hmyzu

coby jejich potraviny anebo oteplování vody vlivem změny klimatu?

Je to vlastně přirozené, že ty chladnomilnější druhy jako pstruh v nových klimatických podmínkách nemusí obstát, takže druhová skladba se přirozeně mění ve prospěch méně náročných kaprovitých druhů ryb. Úbytek hmyzu souvisí se zemědělským hospodařením, i když zrovna u nás na Liberecku a Jabloncku intenzivní zemědělství moc není. Ale i tady hmyzu ubývá, je to očividně globální problém, takže dochází ke snižování biodiverzity prostředí. Všechno souvisí se vším.

Přežívají ty druhy, které odolají stresovým faktorům. Z vod mizí například chrostiči, kteří představují přirozenou potravu pstruhů. Když se otráví řeka, zmizí i tyto druhy hmyzu a celý potravní

řetězec se musí nastartovat postupně od začátku.

A co můžeme udělat pro podporu biodiverzity?

Uvedu jeden příklad. Liberecký kraj nedávno otevřel novou náplavku v centru města a chystá se druhá etapa, kdy se bude řešit struktura dna – vydlážděné sterilní koryto typu kanál by měly nahradit usměrňovací výhony, budou se vytvářet úkryty pro ryby, bude se tam usazovat štěrk, vznikne prostředí pro hmyz. Když se to povede, lze očekávat, že tak do pěti let dojde k markantnímu oživení řeky v Liberci.

Takhle to dělají v Bavorsku, kam jezdíme na exkurze. Podobné zásahy – říká se tomu intravilánové revitalizace – vytvářejí prostředí pro vodní živočichy, ale zlepšují i přístup lidí k řece. Dělají se v ní nášlapné kameny, houpačky, aby i děti mohly vidět, co se ve vodě děje, ten život, diverzitu. A fakt to funguje.

Chceme samozřejmě pokračovat v migračním zprůchodňování objektů, jsme v kontaktu s majiteli malých vodních elektráren. Před několika lety vznikla i celorepubliková aktivita nazvaná „greening“ – elektrárnici, kteří mají „fish friendly“ turbínu, by měli dostat lepší výkupní cenu za elektřinu. Už to bylo hodně rozpracované, ale aktuálně k tomu není politická vůle.

A jak zlepšit zadržování vody v krajině?

V tom je nutná spolupráce se zemědělci, ale bohužel environmentální dotace jdou v současnosti proti dotacím zemědělským, jejichž objem je násobně vyšší. Zemědělci tedy na opatřeních typu zpomalování

vodního toku nebo zadržování vody v krajině zatím příliš nemají zájem.

My v CHKO Jizerské hory se soustředíme hlavně na pramenné části řek v horách. Tam pozemky vlastní Lesy ČR a s nimi jsme zajedno. Obnovujeme rašelinné oblasti v pramenných částech povodí vodních toků, které byly dřív odvodňovány, aby se dal vysadit hospodářský les, odstraňujeme staré drenážní systémy... Tahle opatření reagují i na klimatickou změnu a jinou distribucí srážek, kdy v létě nesteče do řek skoro nic, a pak najednou se přilize povodeň.

Lužická Nisa po nějakých padesáti kilometrech opuští Českou republiku a tvoří hranici mezi Německem a Polskem. Mají třeba v Německu jiný přístup k řece a krajině než my?

Mám příklady spíš ze zmíněného Bavorska než ze Saska a Braniborska, do jejichž území Lužická Nisa zasahuje. Ale obecně bych viděl rozdíl v tom, že v Německu jsou ekologická opatření komunitní záležitostí, chtějí je zavádět samy obce – a když je po něčem obecná potřeba, tak se snáz hledá i cesta. U nás se to dělá spíš svrchu, lidi pak vnímají nařízení jako buzeraci, vznikají barikády mezi ekology a veřejností. V Česku obce většinou nechťejí meandrující řeku, ale spíš obnovu požární nádrže nebo obecního rybníka, což má na životní prostředí v okolí minimální vliv. V Bavorsku to často jde cestou něco za něco – když chcete stavět dálnici, musíte za to zrevitalizovat okolní krajinu. Ale ani v Německu samozřejmě nemají všechno hotovo, nechci je gloriifikovat. Navíc Sasko patřilo do východního Německa, takže tam mají startovní čáru podobnou jako my.

Ty artefakty zmizely jako naše mládí

Pavel Novotný: Mistr (Trigon, 2025)

Mistr z titulu nové knihy Pavla Novotného je autorův otec – Pavel Novotný starší, liberecký výtvarník, grafik a básník (1951–1989), jehož dílo bylo z velké části ztraceno (v knize jeho dochované obrazy tvoří patnáct stránek výtvarného doprovodu). Starší Pavel byl v totalitních letech mým přítelem.

Vyučil se grafikem. Zaujala mě tehdy myšlenka – proč kupovat drahé obrazy, které pak jen visí doma a nikdo další je nevidí, když existují grafiky. Na kovovou desku vyryjete nápad, potřete ji černou barvou a můžete ji na lisu xkrát kopírovat a zájemcům rozdávat!

Byl jsem starší, vyšší, mohutnější než drobný Pavel. Měl jsem ho rád, v manšetrovém sáčku s dýmku vypadal jako redaktor, měl značné vědomosti o malování a literatuře, všechno potřeboval probrat, prodiskutovat, zjistit okolnosti. Později jsem zjistil, že hlavně mluví, ale nakonec jsem ho akceptoval.

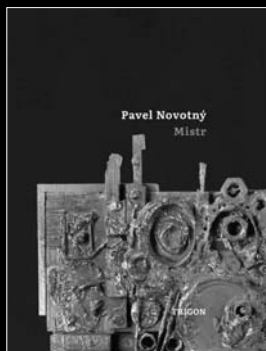
„Oba takoví drobečkové, moji rodiče, Marta a Pavel, těkaví, jiskřivě inteligentní, povznesení spolu nad všechny hrůzy, vtípní a rozesmátí, rozečtení, upovídání, rozpítí stále s přáteli, ona mu jednou provždy říkala Mistr,“ píše nyní Pavel Novotný mladší.

Martu jsem jednou zahlédl, šla nejistě, byla nápadná, zvláštěně hezká, tmavá, drobná jako Pavel. Vyprávěl mi o strašidelné lékařské rodině, ze které pocházela, a řekl mi mezi řečí, že s ní má kluka.

„Byl to holt takovej depresivní labilní typ, nespolehlivý, přitom se mohl mít velice dobře. Hovňousek,“ řekli o Mi-

stroví Dědek a Babička, protagonisté předchozích knih oceňované „rodinné“ pentalogie Pavla mladšího.

Měl jsem maximální vztek, když Pavel starší zaspal termín přijímaček na AVU, ale po těch letech už si nevzpomenu, kdy to mělo být. Kde jsou další oleje, asambláže a grafiky, které vytvořil?

Zemřel roku 1989, kdy přišla sametová revoluce a cesty ke svobodě. Z mladšího Pavla je dnes literární hvězda na prahu padesátky.

Mistr je krásně napsaný, smutný, opravdový. Jen chybějící artefakty nelze dohledat, ty zmizely jako naše mládí.

Jan Vochoč – Poutník životem malíře

Výstava věnovaná Janu Vochočovi v Oblastní galerii Liberec, konaná od 18. října 2025 do 15. února 2026, představila ambiciózní pokus vrátit do širšího povědomí malíře, jehož jméno se v přehledech českého umění objevuje spíše okrajově, přestože jeho životní dráha i dílo přesahují hranice domácího prostředí.

foto: Oblastní galerie Liberec

Pohled na výstavní prostory. V pozadí vpravo obraz Svatomikulášská věž (1910).

Jan Vochoč (1865–1920) byl osobností pohybující se mezi Prahou, Mnichovem, Paříží a Balkánem, a právě tato zkušenost byla jedním z klíčových leitmotivů výstavy. Po studiích na pražské Akademii výtvarných umění pokračoval od roku 1883 v Mnichově, kde patřil k prvním žákům profesora Nikolaose Gyzise na tamní Akademii der bildenden Künste. Vzhledem k absenci obrazů z Vochočovy mnichovské tvorby připomínaly toto období na výstavě práce

jeho souputníků ze spolku českých studentů Škréta, kteří v osmdesátých letech 19. století organizovali výstavy, přednášky a debaty, udržovali kontakty s domovem a vydávali ručně rozmnožovaný týdeník Špachtle a Paleta. Mezi jeho členy patřili mimo jiné Emil Holárek, Luděk Marold, Karel V. Mašek, Antonín Slavíček či Alfons Mucha.

Silným momentem expozice bylo připomenutí Vochočovy balkánské zkušenosti, zejména pobytu na hoře Athos. Přestože

zde přijal mnišskou kutnu, zůstal především malířem. Obrazy athoských klášterů, které byly už v roce 1901 představeny na jeho dosud největší samostatné výstavě v Národním domě na Královských Vinohradech, ukazují, jak dokázal citlivě zachytit krajinu a zároveň působivě zobrazit architekturu i duchovní atmosféru těchto míst.

Vochoč byl zručným portrétistou i krajinářem. Během mnichovských studií působil také jako kopista či spolupracovník v dílnách svých profesorů. Později jej zásadně ovlivnilo pařížské prostředí, kde spolupracoval s Alfonsem Muchou a pohyboval se v okruhu tzv. pařížské kolonie. Právě zde se jeho malba přiblížila neoimpresionismu a postupům blízkým pointilismu.

Silnou osobní stopu nese obraz Svatomikulášská věž (1910), úzce spjatý s malířovým pražským ateliérem v této věži. Ciferník hodin na plátně odkazuje k narození jeho syna Martina Jana. Z tohoto místa vznikla řada panoramat Malé Strany, často malovaných pointilistickým způsobem. Obraz prošel před současnou výstavou odborným restaurováním.

Liberecký projekt však nebyl postaven pouze na výtvarných hodnotách. Kombinace obrazů s dokumenty a osobními materiály vytvářela obraz autorovy pouti a zdůrazňovala šíři jeho kulturních vazeb. Významná část pozůstalosti je dnes uložena v Karáskově galerii (dnes Památník národního písemnictví – Muzeum literatury), další díla pocházejí ze soukromých sbírek i z českých a moravských galerií, včetně liberecké. Rodinná linie je připomenuta prostřednictvím syna Martina Jana Vochoče, starokatolického duchovního v Jablonci nad Nisou. O malířův od-

kaz dnes pečují jeho vnučky Jana a Irena Vochočovy.

Kurátorka Marcela Suchomelová ve spolupráci s Marcelem Černým připravila rozsáhlý katalog, který výstavu doplňuje a poskytuje důležitý základ pro další bádání.

Portrét Arnošta Chotka ve stejnokroji generála c. k. jezdeckva (1919) zapůjčený na výstavu ze státního zámku Veltrusy. Jedná se o jedno z posledních Vochočových děl.

Výstava tak přiblížila malíře s bohatými zahraničními zkušenostmi i proměnlivým výtvarným projevem. Díky propojení obrazů, dokumentů a osobních materiálů nabídla srozumitelný pohled na jeho život i tvorbu. Liberecký projekt tak významně přispěl k tomu, aby se Vochočovo jméno opět pevněji zařadilo do kontextu českého umění i do povědomí veřejnosti.

Padlá bílá pera a Zrnko pravdy

Jana Šedivá: Padlá bílá pera (2025). Vydal powerprint s. r. o. pod značkou Bookla.

Jana Šedivá: Zrnko pravdy (2025). Vydal powerprint s. r. o. pod značkou Bookla.

Obě básnické sbírky Jany Šedivé (* 1995) vyšly v roce 2025. Autorka pochází z Jiříkova, nenápadné obce u Rumburku. Její život i tvorba nese stopy osobní proměny. Jak sama naznačuje, shodila nejen dlouhé vlasy, ale spolu s nimi i řadu předsudků.

Padlá bílá pera, sbírka napsaná v mladším věku, působí jako tichý záznam dospívání. Mohou symbolizovat právě ztracenou čistotu a naivitu dětství. Přichází zmatek, nejistota i bolest.

Druhá sbírka *Zrnko pravdy* vznikala v jiné etapě života – a je to znát. Autorka už nestojí na prahu dospívání, ale na prahu třicítky. Zatímco její dřívější „já“ bylo vůči světu nejisté, to současné se nebojí s ním polemizovat. Jako by říkala: zpomalte. Přemýšlejte. Uvědomte si, co je v životě opravdu důležité.

Když padají bílá pera

Jednoduché verše bez ozdobných frází a bez „velkých básnických gest“. Zní to, jako by skutečně promlouvala mladá, zraněná duše. Bez vzteku, bez ironie, bez obviňování ostatních – spíš jako tiché hledání odpovědi.

Sbírkou prochází motiv samoty a odcizení. „Ztracen jako v hustém lese, z něhož nevede cesta ven. Polapen jako v síti pavoučí, lepivými vlákny, v nichž uhasl křik.“ Jistoty mizí. „Vnitřní svět se hroutí na tisíce střípků. Malé kousky mě, co dopadají zvoníce o tvrdou zem.“

Lidé působí vzdáleně a prázdně: „Ve skle odráží se kraj černobílý plný prázdných slupek lidí. Bez lásky a citu kráčí tiše v davu, aby nezastavili plynoucí řeku.“ S tím kontrastuje téma přírody – podzim, zima, ticho krajiny, volnost ptáků. Jako by alespoň tam zůstával kousek něčeho živého a nedotčeného.

Padlá bílá pera jsou útlou sbírkou o hledání sebe sama a o malých bitvách o vlastní identitu. Nakonec zůstává pocit, že i v té nejistotě se někde skrývá naděje – možná stejně nenápadná jako bílá pera, která po cestě ztrácíme.

Když se hledá zrnko pravdy

Zatímco dřívější autorčino „já“ se společnosti spíše vyhýbalo, to současné je přímočařejší. *Zrnko pravdy* kritizuje povrchnost dnešní společnosti, svět rychlých vztahů i posedlost výkonem. „Postup životem peněží zrychlujem. Do hrobu si je však nevezmeš,“ připomíná jedna z básní. Jinde zaznívá ještě ostřeji: „Internet a síť zdobí ti, co na lásku už nevěří.“

Autorka si všímá masek, které si lidé nasazují, i stereotypů, podle nichž se posuzuje krása a hodnota člověka. „Zvýrazněný

úsměv na rtech namalovaný v těžkých časech... tvé pravé já se skrývá. Pamatuješ si ještě, jak vypadá?“ ptá se jedna z básní.

Protipólem hlučného světa je opět příroda. Klidnější pasáže věnované zvířatům či krajině působí téměř něžně: „Němé tváře věnovanou lásku i péči nám dvojnásobně vrátí.“ A jinde zaznívá obraz: „Však příroda ženou je, co šatník plný má a přesto neví, co na sebe si vzít.“

Sbírkou prochází také téma přetížení moderního člověka. „Psychika se bortí pod náporom informací...“ Někdy se objevuje i vztek a ironie: „Jsme otroci strojů“ nebo „Upíří dnešní doby to mají jednoduché, stačí jim totiž pouze elektronické sítě.“

Vedle toho zaznívá i osobní rovina. Autorka hledá útočiště ve vlastním nitru – v prostoru, který dříve bolel, ale dnes může

být bezpečným místem. „Jak introvertem být? Stačí v místnosti plné lidí hledat únikové východy,“ poznamenává s jemnou nadsázkou.

*Obě sbírky tvoří
přirozený oblouk.*

*Od okamžiku, kdy padají
bílá pera dětství a člověk
zůstává stát v nejistotě,
až ke chvíli, kdy začne mezi
hlukem světa hledat alespoň
malé zrnko pravdy.*

Pandemie podle Milana Exnera

Milan Exner: Tenkrát za pandemie (Nakladatelství Bor, 2025)

Knižka *Tenkrát za pandemie* libereckého spisovatele Milana Exnera spojuje tři autorovy prózy: *Kapverdy*, *Balada o Džimovi* a *Plasmatikon aneb Matka mého rodu v otcovské linii Theresia Exner*. Na obálce knihy zaujmou nad libereckými pamětihodnostmi poletující roušky výtvarnice Natálie Zavadákové.

Pandemie v knize vystupuje až děsivě, vyprávěč si uvědomuje, že ho může zasáhnout, a se svou manželkou udržují přísnou separaci. Když světová zdravotnická organizace vyhlásila konec pandemie, žádal o cestu na vzdálené Kapverdy, ale jeho žena si našla někoho jiného, a tak letěl sám, padesátiletý, odkecaný. Cítí zvýšenou apetenci a nedostupnost objektu. Inflace se nedá zastavit a deflace je čistě verbální. Do psaní se v myšlenkách vrací vzpomínky z mládí.

Autor používá celý rozsah vysokoškolské češtiny a píše o dívkách, o kterých snil a četl a trpěl s nimi. Vzpomíná na básnický Bítov, na kolegy literáty, hořce i sladce.

V *Baladě o Džimovi* je jasné, že Džimovi a Mylovi táhne na čtyřicet, ale není jasné, jak jsou na tom s penězi. Žijí ze státní podpory ve společném bytě. Zá-

chod mají v mezipatře, čurají do prázdného obalu od Perwolu. Když podpora dojde, chlapi musí na pracák. Nakonec musí oprášit své původní povolání a vrátit se k učitelství. Milan Exner zde píše bez ozdob, jednoduše, trochu smutně.

Plasmatikon je o hledání vlastních počátků, kdo byl otec, děd a praděd... Autor se znovu hluboce nadechne a chrlí aforismy a cizí slova. Pátrá v genealogii své rodiny a zamýšlí se i nad smyslem literatury.

Nezbývá než poděkovat Milanu Exnerovi za zajímavou, čtenářsky náročnou knížku plnou brilantních postřehů.

Tuláci v nočním dešti

Jan Vozka: Rain Dogs [powerprint, 2026]

Liberecký básník a prozaik Jan Vozka nepublikuje přehnaně často a jeho knihy nemají šanci uspokojit čtenáře poměřující kvalitu počtem stran. Ani jeho nejnovější sbírka odkazující svým názvem k albu hudebníka Toma Waitse není výjimkou; i tentokrát se jedná o útlý svazek obsahující několik desítek básní napsaných úsporným, koncentrovaným stylem.

Cyklus tvoří tematický celek situovaný do světa potemnělých, kouřem pro-sycených lokálů, ve kterých mlčenlivě posedávají životní ztroskotanci. Z útržků rozhovorů, tmy, mlhy, kaluží, doutnající cigaret a rozpitých neonových světel buduje Jan Vozka obrazy nechávající čtenáře pohlédnout až na samotné dno smutku. Na okamžik nám dopřeje nadechnutí v podobě krátkého intermezza, aby nás následně znovu usadil do společnosti těch, kteří ztratili naději.

Nálada a prostředí důvěrně známé z písní Toma Waitse, který se svým nakřáplým hlasem prozpíval i do několika ve sbírce přítomných veršů, ožívají ve ztišených tex-

tech autora, který se knihou ohlíží za jednou svou životní etapou.

Z deníku nadšeného automobilisty

Theodor von Liebieg: Deníky z cest 1894–1895 [Dům česko-německého porozumění, 2025]

Dvaadvacetiletý Theodor von Liebieg podnikl první cestu benzinovým vozem Benz Victoria z Liberce do Gondorfu (939 km) s přítelem Franzem von Stranským roku 1894. Druhou, téměř neznámou cestu přepsal pro muzeum v Mnichově Dr. Raimund Paleczek.

Theodora von Liebiega s budoucí chotí Marií Idou zachytil malíř Hugo Charlemont na Ještědu – výřez z obrazu je na titulní straně knihy. Petra Laurín Paveczkovu předmluvu i oba dobové texty přeložila do češtiny, Jan Šebelka vše zrevidoval a doplnil, Roman Karpaš vylepšil prapůvodní fotografie... A tak stostránková knížka na křídě, vydaná Domem česko-německého porozumění, byla 30. října 2025 v liberecké Galerii Lázně pokřtěna.

Marek Sekyra přečetl ukázkou, mistr Luděk Vele konstatoval, že sedláci postrádali koně, ředitel muzea Jiří Křížek dodal, že není divu, že Benz Victoria jezdil na benzin v lékáren, ale zarazilo ho, že jeho šoféři jezdili na víno. Značná byla spotřeba vody na chlazení motoru. Průměrná rychlost byla 13,5 km/hod., zpátky vylepšeným vozem činila 17,5 km/hod. Vážnější problémy odstranila Benzova továrna v Mannheimu.

Carl Benz vůz osadil jednoválcem o objemu 1726 cm³, dával asi 4 koně při 400 otáčkách, převodovku představovaly dvě řemenice a ploché řemeny, hnací síla při zpátečce šla na zadní kola článkovými řetězy. Místo pneumatik byly plně pryžové obruče a pásové ruční brzdy brzdily na zadních kolech.

Z Liebiegova deníku z první cesty: „První den nás rychlá jízda stála brzdu, vzňala se a odpadla, v Žitavě první benzin, auto stojí, ale pak se rozjede. 2. den – zaletování nádržky na vodu, promoknutí, ale veselí. 3. den – 1,5 hodiny nejde nastartovat, prohodil jsem póly, jedeme. 4. den – porucha zapalování. Řekl jsem: „Nekuřte kolem vozu!“ Hospodský nás vyhodil, při zajiždění do druhého hostince vypadl klín z kola. Oprava poruchy. 5. a 6. den – jedeme i v noci, ujetu 282 km

za 26 hod. Stojíme. Ozubené kolo namotalo na hřídel plášť, spadl řetěz. Znovu výměna zapalování, dvě hodiny práce v noci, při karbidkách. Ve dne zkouším, kolik to z kopce jede.

V Gondorfu jsme vozili celé příbuzenstvo. Teta Julchen usedla, zavelela, Na plný plyn!“ Vůz se nehnul. Zapráhli jsme silného vola. Bylo to podruhé, co Benz nedojel. Potřetí z motoru ložisko vylétlo ven, oba šrouby se přetrhly a píst byl zatlačený dozadu do válce. Mechanik od Benze to spravil.“

Poslední zapisovaná cesta skončila v Saleburku, otec Franze von Stranského náhle zemřel, syn musel odjet na pohřeb.

Theodor von Liebieg byl optimistický člověk, nadšený automobilista. Poslední závod Paříž-Innsbruck-Vídeň jel v roce 1902, svatební cestu s Marií Idou Blaschkovou autem na trase Itálie-Francie-Švýcarsko-Tyrolsko-Čechy absolvoval v roce 1901. Do roku 1939, kdy zemřel, byl předsedou textilního svazu, zaměstnával 5 000 lidí a významně přispěl k rozvoji Liberce.

Martin Jan Vochoč – muž, který se odmítl přizpůsobit

Život Martina Jana Vochoče by vydal na román. A není náhodou, že ho také celý život psal – v básních, historických prózách i novinových článcích, často v časech, kdy to bylo nepohodlné, nebo přímo nebezpečné. Patřil k lidem, kteří se nedokázali smířit s povrchností ani s diktátem doby.

*Portrét M. J. Vochoče z roku 1933
od Zdeny Burghauserové*

Narodil se 19. října 1910 v Praze do výtvarně i duchovně podnětného prostředí. Jeho otec Jan Vochoč byl malíř patřící k průkopníkům českého pointilismu a osobnost pevně zakotvená v evropské kulturní tradici. Patřil k blízkým přátelům Alfonse Muchy a po určité době s ním sdílel ateliér v Paříži. Právě zde se také oženil s pražskou modistkou Magdalénou, rozenou Kozákovou, přičemž

jim byl svědkem na svatbě právě Alfons Mucha. Martin tak vyrůstal obklopen obrazy, knihami a rozhovory o umění. Přátelské pouto mezi rodinami Vochočových a Muchových dávalo jeho dětství zvláštní atmosféru, v níž se každodenní život přirozeně prolínal s kulturou.

Tento svět se však brzy rozpadl. Otec zemřel, když bylo Martinovi pouhých deset let, a rodina se ocitla ve skromných poměrech. Přesun do Lovosic v severních Čechách znamenal nejen změnu prostředí, ale i předčasné dospívání. Právě tehdy se v něm upevnila potřeba hledat oporu v minulosti, v dějinách, v duchovních hodnotách, které nepodléhají módě ani politickým zvrátům.

Už jako gymnazista v Ústí nad Labem projevil mimořádný jazykový cit a zaujetí pro historii. Básnická sbírka *Sonety něčasoového* působila na debutanta překvapivě vyzrálým dojmem. Vyšla v ústeckém Bukačově nakladatelství v roce 1933. Skutečný ohlas však přinesla kniha povídek *Pražánek* (1935), poetické vyprávění o Praze očima záhadného kněze, který čtenáře provází všemi příběhy. Vochoč zde dokázal, že dějiny nemusí být suchopárným výčtem faktů, ale živým, téměř pohádkovým příběhem města. Knihu

věnoval památce svého otce, který měl svůj pražský ateliér ve věži kostela sv. Mikuláše na Malostranském náměstí a „jehož láskou, jehož uměním bylo milovat a malovat Starou Prahu.“

Vedle literatury ho stále silněji přitahovala duchovní dráha. Studoval bohosloví a zároveň archivnictví a pohyboval se v prostředí Malé Strany, kde se potkávali historici, umělci i kněží. Působil trochu extravagantně – do literárních kaváren chodil zásadně ve vysokých jezdeckých botách obdařen bujným vlasem a vousem. Někjaký čas byl dokonce podezírán z autorství *Roberta Davida*, což byly tři básnické sbírky, které Vítězslav Nezval vydal anonymně ve třicátých letech. Pátrání po totožnosti Roberta Davida se tenkrát stalo téměř detektivkou. Karel Čapek dokonce vydal na „pachatele“ zatykač. Nezval se pak k autorství přihlásil až na počátku padesátých let. K Vochočovým přátelům patřil především Jakub Deml, jehož dopisy a dedikace se dochovaly do dnešní doby a v roce 1996 vyšly knižně.

Martin Vochoč se stal knězem starokatolické církve, ale nikdy nebyl typem duchovního, který by se uzavíral do bezpečného světa církevních rituálů. Psal do novin, vedl ostré polemiky, hodnotil knihy, připomínal zapomenuté osobnosti českých dějin a s neobvyklou erudiicí propojoval teologii s kulturou.

Za okupace se jeho postoje ukázaly jako riskantní. Pomáhal pronásledovaným Židům vystavováním křestních listů, psal články, které se snažily hájit české duchovní tradice, a odmítal přizpůsobit se oficiálnímu výkladu dějin. Výsledkem byla opakovaná zatčení, výslechy a nakonec pracovní tábor v Německu. Tam, vyčerpaný a nemocný tuberkulózou, začal

pracovat na svém největším literárním projektu – historickém románu *Májový sen*, zamýšleném jako fiktivní deník Hynka z Poděbrad, významného státníka, diplomata i literáta. Ještě předtím, v roce 1940, zaktualizoval pro Mazáčovo nakladatelství *Kalendář historický* Daniela Adama z Veleslavína.

*Ani poválečná léta
mu nepřinesla úlevu. Na
základě vykonstruovaných
obvinění byl znovu zatčen
a odsouzen, tentokrát již
novým režimem.*

Pět let strávil ve věznicích v Pardubicích a Valdicích. Přesto nepřestal psát – vznikaly zde básně, filozofické úvahy i historické novely. Většina z nich však zůstala pouze v rukopisech, které dodnes čekají na širší pozornost.

Po propuštění žil převážně v Jablonci nad Nisou, kde působil jako starokatolický duchovní. Byl vzdělaný, neústupný, zásadový – a právě proto často nepohodlný. Neuměl dělat kompromisy, pokud šlo o pravdu, víru nebo smysl kultury. Zemřel 9. února 1967 téměř zapomenutý, aniž by se jeho největší literární sen dočkal vydání. Pochován je na hřbitově v Jabloneckých Pasekách.

Martin Jan Vochoč byl člověk, který se nikdy nenaučil přizpůsobit. Věřil, že smyslem života není pohodlí ani kariéra, ale tvorba trvalých hodnot. Právě tím zůstává dodnes pozoruhodnou, i když stále nedocenenou postavou české kultury 20. století.

Josef Straka: Cesta někde podél

první díl literárně-cestopisného cyklu básníka Josefa Straky po březích Nisy

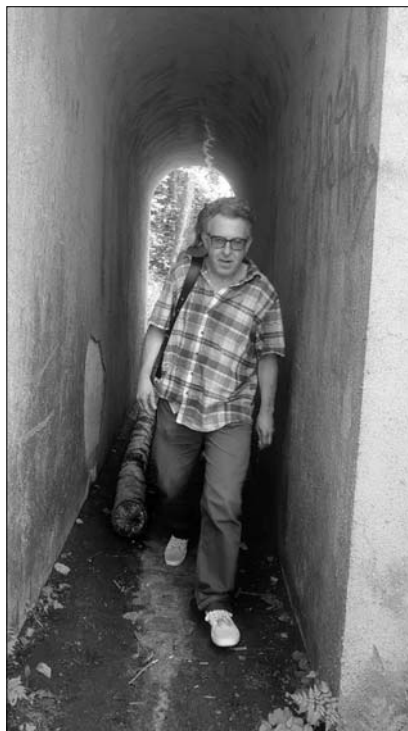

foto: Svatava Antošová

Čas jednoduše zpomaluje. Už je to jasné. Stále zjevnější. Někdy mám pocit, že se skoro ani nepohybuje. Dlouze se dívám a nakonec jdu prolukou, takovou malou štěrbinou, mezi dvěma zelenými ploty, jeden z plechu a jeden z nějaké síťoviny. Stezka je široká asi tak padesát centimetrů a procházím jí několik dlouhých minut, i když je to vlastně chvilka.

Je to skutečně chvilka, jen mně se zdálo, že to je mnohem déle. Nic není zázrak, je to jen prodlužování. Dát tomu všemu, nebo skoro všemu, důstojnost a též naléhavost. Vnímat sousedství, přesnost, ale též těkavost. Chci být uprostřed toho, ale aniž bych chtěl s tím důrazem na to slovo „chtěl“, byl, spíš jen přihlížel, byl účasten. Jen být chůzí, jako by to slovo značilo něco výjimečného, a přesto tak prostého. Někdy říkám: nechte mne jen jít, všude najdu místa, která budou pro mne důležitá. Záleží mi na tom, aniž bych chtěl jakkoliv lpět.

Nechte mne zabočit do jakékoliv ulice a já vyjdu jinde, než jsem původně zamýšlel, a najednou se osvobodím od všech map, aplikace nemám, a jen si vyberu cestu, která se zdá nejméně zajímavá, tou pak jdu někam, celé odpoledne, míjím vesnice, pole, srnky, nahlížím do zahrad s pohledem: jak se vám tady asi žije. Nic nemuset, nikam ani konkrétně dojít. Miluji ta volná odpoledne, víc mi asi není dáno, kdy nevolat znamená úlevu a pak už nevím, že nějaký telefon je v mé kapse. Už jsem jen tady a cesta přede mnou a též za mnou. Neustále se ohlížím a připomínám si, co jsem zatím viděl, kde byl, a pak zas rozcestník, úběžiště tras, a ty minuty a hodiny, které mne ještě čekají. Nevím, co bude, co se stane. Ten pocit mne naplňuje takovým klidem. Údiv je vlastně podstatou mého života, říkám si. Po padesátce už

nechci skoro nic, ani vlastně někdy nevím, kolik mi je. Při chůzi na to vše zapomínám, ale zas o to víc si připomínám lidi, které mám rád, se kterými bych rád hovořil, byl s nimi. Nejkrásnější je třeba to, že jsem celý den někde v přírodě, ale večer se potkám s přáteli, i když to mám k nim krátce před příchodem tmy, i více jak sto kilometrů daleko. Jeden údaj, odjezd, spoj a ten mne k nim přiblíží, ale mezitím je stále dost času, a já vlastně čas nevnímám, jen ušlé kilometry. Ty v tu chvíli měří čas a jdu neustále – někde podél.

Jako nedávno podél Nisy, někde za klášterem Marienthal, dlouhá táhlá cyklostezka, po levé straně ohradník s nápisem Achtung a ještě tam bylo něco malými písmeny. Řeka, uprostřed ní kachny, skoro nehybné, přesně v místě, kde

probíhá státní hranice, na polské straně žádná stezka není, jen stromy nahybající se k řece. Procházím pak Rosenthal, dole stará fabriční čtvrť, už nefungující, dnes předělaná na různé penziony a nad nimi vesnice plná podstávkových a hrázděných domů. Chodím sem a tam, nejde jen tak odejít. A pak celý ten den a následně pak večer, kdy v jedné žitavské kavárně piji lungu za poslední tři eura. Víc nemám, nemusím mít.

Jsem v tu chvíli nikým, a přesto mám tolik možná zaměnitelných jmen jako Leon Zirkt, Heinrich Joten, pan Muškát, pan Pinot nebo pan Ryzlink, ale teď tady, když jdu na nádraží, nejsem nikým. Jak člověk vyjíždí ráno se svým jménem a během dne je kýmkoliv a večer jen chodcem, hostem, cestujícím. Až ráno zas budu, ale teď ne.

Karolína Sedláčková, Václav Fencel Losenický

Narazím ve dvacátém pátém díle Světloňoší na zlatou žilu? Opráším od hlusiny safír? Anebo se stanu nenáviděným kritikem, co pro les nespátří stromy a pro něž se ušíjí panenky voodoo? Přípustným je obojí. Protože na rubu čekají texty a důvěra jejich autorů nejen v ně, ale i v to svěřit mi je k reflexi, na břehu protějším kynu jim já se svým jedinečným příběhem, a tudíž subjektivností. Vykroče vstříc osudu! Jaro a první letošní číslo Světliku vítá duo generace Z, jehož kořeny vyrůstají v krajině v zahraničí nejnámějšího českého ležáku. Svítte, Karolínko Sedláčková, původem z Plzeňska, domovem v Liberci, a Václave Fencle Losenický, Plzeňane!

Může být text, respektive motivy, témata a atmosféra v něm, označen za křehký? Nemohu si pomoci, ale nad tvorbou Ka-

rolíny Sedláčkové mě ten výraz popadl. S křehkostí pojí se střepy a já tu spatřuji jejich touhu po znovuspojení v původní tvar.

Volné verše lehce plynou, ovšem těhotné těžkými kalibry – samota, komunikace ve světě, kde se mezi sebou dorozumíváme jedině proto, že nevíme, kdo jsme, smuténka, dovolím-li si být skácelovský.

*Ze zkušenosti
vím, že málo někdy
řekne více, ale v tomto
případě jsou některé
delší básně „diamantovější“
než naopak ty
osekanější.*

A umí vrcholit až dechberoucími finále. Viz třeba: „stejně mě víc mrzí ostrovy cizího doma / než ty v tichém oceánu“.

Pak tady stojí verše jaksi naivnější polohy nebo neobratnosti typu „socialistická lavička“. Ty v sousedství těch silných působí až křiklavě, ale stačí odvrátit zrak k jinému listu a čteme zase robustní sdělení: „nebe je modré tak důsledně / že mě to dusí radostí“. To je ono!

Za mne rozhodně od autorky hned první z desítky zaslaných textů, jejíž vybírám coby ukázkou z jejího díla, a pak několik mimořádnějších okamžiků v každé další básni.

Václav Fencel Losenický mi to nedělá jednoduché. Místy čtu pasáže sebevědomé formou i obsahem, ale jindy polykám nedozrálé ovoce, tuhé a v hrdle váznoucí. Vidím velký stylový rozptyl, jako kdyby si básník nemohl vybrat, jak k věci přistoupit, jak si ji přimáčknout

ke zdi a vymáčknout z ní kvintesenci. To není samo o sobě špatně, ale v každé z těchto poloh mi absentuje dotaženost. A pak je tu náhle báseň s titulem *Doteky klidem*, která je za mne (až na tu humpolácky křičící číslovku 3!)... prostě bez velkých slov skvělá! Jak to? Že tady ano, a tady ne...

*Každopádně
kvituji přímočarost,
neskrývání se
do balamutících
a bezobsažných metafor
a jinotajů a i tematicky
je mi autorova tvorba
sympatická.*

Možná v ní jde o vztahy v rozličných podobách – pojednáváné coby protnutí a mjéní se; na liniích, v zatáčkách, spirálách i v tekutých píscích, třeba jako v dalším skvostnějším drahém kameni, básni *Tekutý podzim* („když syrové dny opadávaly ze střechy / jako labuť / z Mostu Legi“).

Pak je zde ještě jedna, aktuální básníková poloha – cento z titulků zpravodajství daného dne. Tam se ukazuje, že surrealismus není potřeba, jelikož realita mu často podkopává nohy. Myslím si ale, že z tak dobré matérie mohl autor vytěžit (poslepovat) lehce víc. I když někdy to krásně bříknne, ne že ne! Osahejte si z poety očima dva texty.

Příště? Příště!

trdla.martin@gmail.com

Karolína Sedláčková

***

celý svůj život
si jen nechávám zdát
o lidech které
ve městě nepotkávám
o lidech před kterými
uhýbám pohledem
o lidech po kterých
se ohlídím
když oni po mně nikoli

čtu životopisná pojednání
sebrané dopisy
a krásná svědectví
hrabala o boudníkovi
a skrze ně si představuji
i ty opravdové lidi tam venku
srdečné a podivínské
nepřičetné a zamilované
osobitě a všelidské

vím toho proto o nich málo
nebo možná naopak moc
zbavuji je osobnosti když z nich
dělám schránky svých představ
otvírám ale také jejich anonymní
spolubytí možností interpretace
dávám jim prostor aby byli čím jsou
nekladu na ně konkrétní nároky
nechci po nich specifika

jsou schrödingerovými lidmi
lidmi kontrastů a opaků
neznám je ale poznat mohu
většinu nepoznám ale vím
kým jsou nebo kým mohou být
a to mi stačí abych
se necítila sama na světě

po nocích se vpíjím do cizích oken
a ohledávám nejistotu přání
že bych chtěla být někým jiným
nebo alespoň tabulí skla

stínovým divadlem cizích životů
diskotékou televizního vysílání
plochami a obrysy nábytku
vystavájecími proti zdem

je toho tolik co v životě nevidím
kam se nikdy nepodívám
a stejně mě víc mrzí ostrovy
cizího doma
než ty v tichém oceánu

Václav FencL Losenický

DOTEKY KLIDEM

můžete na sebe sahat pouze
pokud se budete držet
níže uvedených instrukcí
doteky klidem doteky k lidem
mám rád rytmus ticha
když se po mně sápe
cizí ruka v tramvaji
jako bych se sám sebe dotkl
přes 3 vrstvy matrací
a byl plně obeznámen s tvarem
variant zapomnění
rty mlaskají
a Ty pomalu aranžuješ
kompozici s hořícími lidmi
jde ti to tak hezky od ruky
jako když mandluješ
sváteční prostírání

ÚTERÝ 30. PROSINCE. SVÁTEK MÁ DAVID

Zadýcháváte se do schodů?
Návraty nejsou pro každého.
Proč se všechno rozbíjí stejně:
jako byste žili v komiksu
Všechny oběti
jsou usmívající se muži
roboti a houby
Nádherná pohádka pro děti
Nikdo nemusí pracovat,
Začněte v životě experimentovat,
všeho bude dostatek.
Co jíte mezi Vánoci a silvestrem
není důležité,
Pokud se cítíte jako hlupák,
Zarezervujte letní dovolenou včas!
váš mozek mládne

1 + 1 = SALANSKY

Patrně není příznačnějšího výtvarného odvětví, které by naplňovalo podstatu skutečných tvarů světla, než umělecké sklářství. Světelný lom při průchodu sklem, hra barev a křivek, vznešenost amorfní *přelétavosti* ukočirované sklářskou formou dělají ze skla opravdový div lidské činnosti a zároveň odrážejí faktický svět – často tvrdý a nepoddajný, ale též neodmyslitelně křehký. Tomuto nesnadnému sjednocování protikladů se pod vlastní značkou věnují také dva liberečtí bratři, kteří v současnosti patří na Liberecku mezi těmi, již se zabývají designovým sklem, k neviditelnějším a nejdynamičtějším.

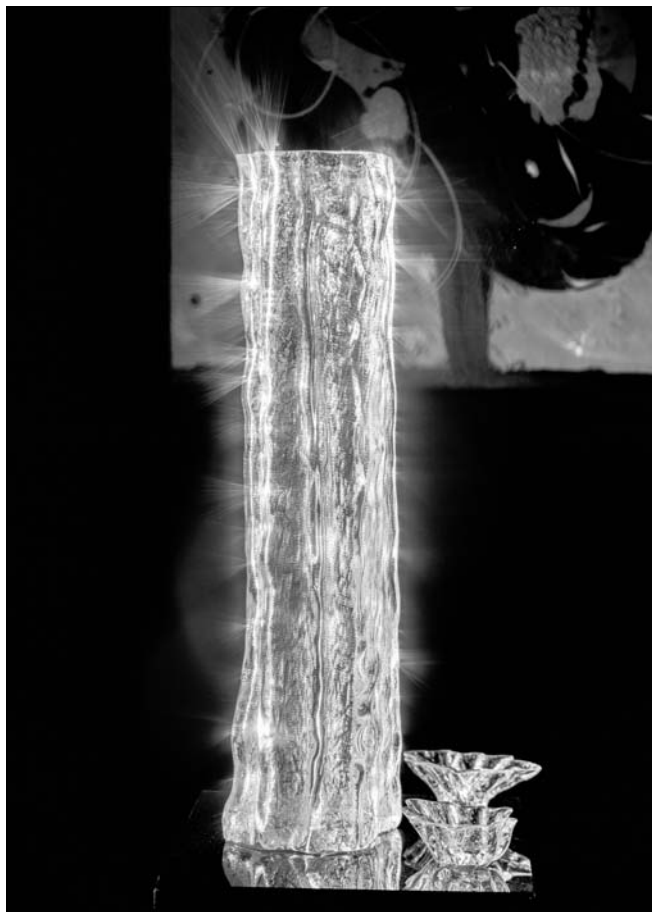
Studio SALANSKY založili Jan a Ondřej Salanští jako logické vyústění dosaavadní spolupráce. Zatímco starší Ondřej se stará o produkci, technické záležitosti a marketing, Jan je tvůrcem estetické a designové podoby jednotlivých výrobků. Ať už se jedná o lampy, sochy nebo výjimečné instalace či konceptuální soubory, Janova kreativní osobitost je v nich vždy evidentní a rozeznatelná. Možná že i v jeho případě má vše zřetelnou předurčenost. Už jako malý rád kreslil, brzy začal fotografovat a vytvářel vlastní komiksy. Studium Designu interiéru na střední škole mu poskytlo vhled do konstrukce věcí. Absolvování oboru Environmentální design u Bořka Šípka na Technické univerzitě ho naučilo pozorovat a seznámilo ho s jeho osudovým materiálem – sklem.

Ještě během studia na vysoké škole pracoval s Jakubem Neufussem na unikátní kolekci šperků, která spojovala právě sklo se dřevem. *Jizerský šperk*, jak se kolekce jmenovala, evokoval chladnou krásu ledových krystalů na ojněných větvích či pařezech, symbolicky se vztahoval ke krajině svého původu a svým

tvůrcům zajistil vítězství v soutěži *Master of Crystal*. Minimalisticky provedený šperk se záhy přes Prahu, Paříž a Londýn dostal například až do New Yorku, Jižní Ameriky nebo Indie. Janu Salanskému se navíc díky soutěži naskytl příležitost pracovat pro společnost Preciosa Lighting, což pochopitelně jen prohloubilo jeho vztah ke sklu a designu jako takovému. Design je podle Jana Salanského skloubením několika funkcí, přičemž ta estetická je pouze jednou z nich. Na předmětu se znenadání objeví skrytá vlastnost a člověk se začne tázat, neboť „design by měl být odpovědí na otázku, proč to vypadá, jak vypadá, proč ta sklenička vypadá takhle.“

Nutkání hledat odpovědi, pouštět se do *soubojů* při kombinování materiálů, odvážit se chodit „za hranice toho, co se se sklem dá dělat,“ či pokoušet se vyrábět sklo tak, aby „nevypadalo jako sklo,“ vedlo v roce 2020 ke vzniku výše zmíněného studia. Pokud se člověk ponoří do jeho portfolia nebo když navštíví ateliér v patře funkcionalistického domu s kavárnou, nemůže mu uniknout, že nastoupenou cestu zde berou naprosto vážně.

SALANSKY, kolekce Underground, ručně foukané křišťálové sklo

V první řadě to znamená, že se nebojí experimentování. Samozřejmě že toto směřování je plné namáhavého vývoje a spousty návrhů, plné zmetků a nezdarů, plné pochybných pokusů s nejistým výsledkem, avšak jeho plody jsou již nyní trvale zapsané na mezinárodní sklářské mapě. Na ní můžeme nalézt mimo jiné interiérová svítidla s jasnou inspirací v mracích nebo letokruzích;

kolekci hrubě texturovaného užitkového skla *Underground* s přídavkem europia, které zajišťuje tajemnou záři po nasvícení UV světlem; malosérii váz *Klondike* slučující mosazný odlitek a opálové pískované sklo jako výsledek ohledávání syntézy materiálů; plastiku *Paměť* uchováující a zhmotňující čas jedné rodiny pomocí otisků rukou a všedních artefaktů; sérii *Transformation*, jež se podobně

věnuje stopám minulosti tak, že se skrz běžné předměty jako věšák nebo židle nechalo foukat sklo, aby vznikly jakési fosilní novotvary; sochu *Průník*, která v zahradě libereckého zámku *zafixovala* z hloubky penetrovanou přírodní energii; či asi nejznámější stálou instalaci *Climax Paradisi*.

Toto ojedinělé dílo-žebřík z technického, vnitřně stříbřeného skla bylo *vztyčeno* ve věži Severočeského muzea, kde se klene přes dvě patra a ve vrcholové partii je zakončeno hutně foukanými obláčky. Návštěvník tak může vystoupat do pomyslného nebe. Společně se sklem může urazit pouť od profánní *sklářské alchymie* – spoutání energie roztavením a následným chladnutím – po posvátnou jedinečnost skla jako udržitelného a kontinuálně využívaného materiálu. Dvacet čtyř metrů vysoký žebřík byl instalován v srpnu 2022 v rámci festivalu *Crystal Valley Week*. Zapojení se do iniciativy *Křišťálové údolí* (Crystal Valley), sdružující skláře z oblasti Jizerských a Lužických hor, je pro studio SALANSKY nejen marketingově důležité. Působením v této platformě totiž rovněž zachovávají nepřetržitost generací sklářů, brusičů a formířů, starých fachmanů, kteří ze zapadlých horských údolí dostávali svou řemeslnou tradici do celého světa.

Není nepřiměřeně tvrdit, že Janu Salanskému a jeho bratru Ondřejovi se na tuto letitou tradici podařilo znamenitě navázat. V roce 2023 značka SALANSKY vstoupila na indický trh. Tvorba studia se dostala do Španělska, italského Milána, bulharské Sofie a v poslední době kupříkladu také do Dubaje. Zde během přehlídky *Downtown Design* možná bratrská dvojice naznačila, kam hodlá dál

SALANSKY, kolekce *Klondike*,
ručně foukané sklo, mosaz

mířit. Snad to bude větší sepjetí s hubbou jako v dubajské instalaci *Srdeční jádro* nebo to bude sklo vonící například kávou (kterou už Jan Salanský využil při tvorbě nábytkové kolekce *Coffee Set*) anebo to bude soustředění se na intenzivnější využití recyklovaného materiálu jako v případě kolekce *Struska*; protože „vzít banální, každodenní materiál, třeba PET lahve, transformovat ho, zachránit ho a posunout ho na vyšší úroveň jako umělecké dílo“ je fascinující. Cest může být nekonečno, jedno je ovšem jisté: v případě studia SALANSKY se zajisté bude jednat o smysluplný pohyb vpřed, jelikož v jejich formách bude společně s roztaveným sklářským kmenem i snaha o zachycení pravdy.

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

When shall we three meet again?

Tázal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

ším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal